

10. RELIGIE EN FILOSOFIE

Hoe de paus niet naar Nederland kwam
Opeens zong het rond: paus Franciscus zou naar Nederland willen komen. Maar hij kwam niet, door toedoen van kardinaal Eijk.

Beweringen over God als schepper zijn passé
Wat mij het meest verraste rond het religiedebat in Felix Meritis was dat ik er geen kaartje meer voor kon krijgen. 'Nou, dan doen we het toch gewoon t...

12. DE VERDIEPING

Sneeuw uit de machine zoals de natuur die bedoelde
In het Zwitserse Davos doen ze al decennia onderzoek naar lawines. Daarvoor hoeven ze niet meer die gevaarlijke hellingen op: hun Snowmak...

14. DUURZAAMHEID EN NATUUR

Buurman, heb je nog een kiekje voor me?
Kilo's eten kieperen we jaarlijks in de vuilnisbak. Drie studenten konden dat niet langer aanzien en bedachten een oplossing voor voedselverspilling. ...

15. DUURZAAMHEID EN NATUUR

de Afrikaanse Olifant
Olifanten zijn groot en sterk en exotisch, ook nog eens intelligent en bovendien bijna uitgestorven. Ze bezitten daarmee alle ingrediënten voor een hoge...

16. CULTUUR EN MEDIA

In Mondriaans zoekspoor
Het Haags Gemeentemuseum heeft een tentoonstelling gemaakt voor het Mondriaanjaar. Klein, maar prachtig.

17. CULTUUR EN MEDIA

Sensationele rit op de motorfiets
Hooft u de motor brullen, de uitlaat knallen? En ziet u de vonken van de tandwielen flietsen? Die sensatie wilde de Italiaanse kunstenaar Giacomo Balla (...)

Gebroken na drie keer 'Brokeback Mountain'

Zo vaak komt het niet voor dat je het gevoel hebt aanwezig te zijn bij een historische gebeurtenis. Dat jouw ogen en oren getuigen zijn van een kunstwer...

Ooit woonde hij in ons dorp

'Rijwieldiefstal'. Onder dit kopje meldde in maart 1919 De Gooische Post dat de fiets van 'de heer R. Mondriaan uit Blaricum' was gestolen in Laren. H...

26. DE VERDIEPING

14 horizontaal (6): energie die te duur werd voor een bedrijf vlakbij een gasbel

Horizontaal
1dun schaafwondje, kras; zanger Sjakie van

Beweringen over God als schepper zijn passé

Print

BERT KEIZER

Wat mij het meest verraste rond het religiedebat in Felix Meritis was dat ik er geen kaartje meer voor kon krijgen. 'Nou, dan doen we het toch gewoon thuis?' zei de priester tegen het misdienaartje. En met deze nare uitglizer zitten we meteen in een aspect van religie waar we het niet over hoeven te hebben: worden mensen er aardiger, fatsoenlijker, ethischer van? Ik ben geen kerkhistoricus, maar op dit punt acht ik mijzelf uitzonderlijk goed geïnformeerd en het antwoord is: nee. Het maakt niks uit. Er zijn wel veel protestanten, katholieken, joden, gereformeerden, moslims, hindoes, afgescheidenen, her-afgescheidenen en Jehova's getuigen die menen dat alle anderen slechter zijn, waarmee de vraag opnieuw beantwoord is. Nee, religie adelt niet.

Dan kunnen we over naar religie als beleving en religie als bewering. De religieuze beleving is een troostend en vreugdevol besef van de overweldigende aanwezigheid van een wezen dat zich buiten de mensheid bevindt en dat zich op liefdevolle wijze met ons bezighoudt. Ongeveer. Er bestaan vele prachtige beschrijvingen van deze beleving. Mijn favoriet heb ik hier al eens eerder geciteerd, hij komt van William Blake: 'Als u tegen zonsopgang naar het Oosten kijkt, dan ziet u een koperkleurige ronde schijf langzaam omhoog gaan, terwijl ik daar de Almachtige zich in al zijn Glorie en triomfantelijke Majesteit zie verheffen'. Blake schreef dit ergens aan het einde van de 18de eeuw en de formulering is veelzeggend. Hij weet zich omringd door anderen die 'alleen maar' een koperkleurige ronde schijf zien. De uittocht uit een wereld die ons betekenisvol aankeek was begonnen.

Het gaat om een langzame ontwikkeling die met horten en stoten verliep. Er waren vroege

initiatieven die even fel oplichtten, en toen weer uitdoofden. Ik denk aan de Grieken die met enkele onvergetelijke plaagstoten de hele kolos van een betekenisvolle schepping aan het wankelen zetten, maar hij viel net niet om. Ze hadden wel aangetoond dat het ding van zijn plaats kon en dat was het onherroepelijke begin van het einde. Einde van wat? Van het idee dat wij hier zijn met een missie die voortplanting ontstijgt. Want dat dachten we immers.

Copernicus liet zien dat wij kosmisch gesproken geen adres hebben. Je hebt een adres, een woonplaats, te midden van vele andere bewoners, maar er woont verder niemand in het heelal, ook geen God. Dus wonen we nergens. Dat is erger dan ongezellig.

Darwin ging het verst in het verwijderen van elke bedoeling uit het leven. Hij toonde aan dat er orde kon zijn zonder schepping. Ik denk dat we nog altijd niet goed beseffen wat hij bereikte. De bewering van Hume dat je nooit een klok zult krijgen door wat stukjes metaal door elkaar te schudden, werd door Darwin op indrukwekkende grond weerlegd door zijn blik op zaken die qua ontwerp oneindig veel ingewikkelder zijn dan een klok.

Wij menen nu te weten hoe het leven op aarde zich ontwikkelde. Maar we weten niet hoe het ontstond. Tegenover het heelal staan we in nog veel grotere verlegenheid. Eigenlijk weten we niet of termen als 'ontstaan' en 'vergaan' iets om het lijf hebben in die regio. Over het ontstaan van leven op aarde en over het reilen en zeilen van het heelal moeten we vaststellen dat we het niet begrijpen. En als iemand daarop zegt dat God erachter zit, dan krijgen we daarbij niet het gevoel dat we er eindelijk uit zijn. Beweringen over God als schepper en stuurder zijn denk ik passé. Dit heeft er niet toe geleid dat de religieuze beleving is verdwenen. Maar hij is wel in de lucht komen hangen.

Waarmee ik terug wil naar Blake. Hij denkt dat die 'koperkleurige ronde schijf' van lager allooï is dan zijn Glorievolle Almachtige Majesteit. Maar het verslag dat de evolutiebioloog ons levert ervaren we allerminst als iets van mindere kwaliteit. Genesis verbijstert ons niet langer, maar het verhaal van het ontstaan en verder gaan van het leven op aarde is nog altijd een bron van bijzondere verwondering. Wij zien helaas geen Glorievolle Majesteitelijke Almacht maar een geestloze breimachine die ons zonder enig plan vormt en vernietigt. Ons pogen om oog in oog met dit gegeven min of meer overeind te blijven, is net zo veeleisend als de taak die onze voorouders hadden om zich te verhouden tot God.